

De rol van de notaris in een snel veranderende samenleving

Rechtszekerheid en
rechtsbescherming

Suggesties voor de Europese
Parlementsverkiezingen
van juni 2024

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie

De rol van de notaris in een snel veranderende samenleving

Rechtszekerheid en
rechtsbescherming

Suggesties voor de Europese
Parlementsverkiezingen
van juni 2024

Voorwoord voorzitter KNB.....	3
De notaris in de maatschappij.....	4
Toegang tot de notaris voor alle burgers.....	7
Waarborgen in het kader van digitalisering.....	13
De betrouwbaarheid van registers.....	17
Wat is er nodig?.....	20
Impact van de Europese Unie op het notariaat.....	22
Samenwerkingen.....	24
Visie, waarden en missie notariaat.....	26
Het notariaat in Nederland.....	28
Wanneer naar de notaris?.....	30
Verplichtingen van de notaris.....	32

Voorwoord voorzitter KNB

Rechtszekerheid en rechtsbescherming. Het zijn deze belangrijke waarden van de democratische rechtsstaat waar het notariaat voor staat met daarbij ook haar unieke preventieve werking. Als beroepsorganisatie van het notariaat zorgt de KNB ervoor dat het notariaat deze rechtszekerheid en rechtsbescherming kan bieden aan burgers en bedrijven in Nederland.

In de samenleving, en dus ook binnen het notariaat, is de invloed van Europese regelgeving niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen bieden nieuwe kansen, maar vragen ook om nieuwe waarborgen. De Europese verkiezingen van juni 2024 zijn bij uitstek een moment om hiervoor de aandacht te vragen van de Nederlandse politieke partijen. Precies daarom heeft de KNB deze brochure vervaardigd.

In deze brochure beschrijven wij de rol en betekenis van het notariaat voor de samenleving, de ontwikkelingen, zoals digitalisering, die daarop van invloed zijn en de uitdagingen die hieruit voortkomen. We reiken u in deze brochure vijf concrete punten aan waarvan wij het belangrijk vinden dat deze op Europees niveau worden opgepakt. Teneinde de rechtszekerheid en rechtsbescherming maximaal te blijven bevorderen, in Nederland én in de EU.

mr. Annerie M.J.M Ploumen

Voorzitter KNB

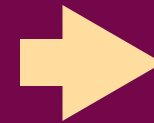
De notaris in de maatschappij

De notaris vervult een maatschappelijke functie. Hij of zij voert wettelijke taken uit, gericht op het waarborgen van rechtszekerheid en de hieruit voortvloeiende (economische) rechtsbescherming. Bovendien speelt de notaris een belangrijke rol in de **bescherming van iedere burger**, dus ook degene die de weg naar de notaris, door bijvoorbeeld een beperking, moeilijker kan vinden. De toegang tot het recht voor iedere burger is een speerpunt van het Nederlandse notariaat.

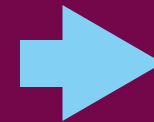
Concreet kunnen burgers en bedrijven rekenen op de notaris bij familieaangelegenheden zoals een testament, levenstestament en de regeling van de financiële gevolgen van verschillende samenlevingsvormen bij de koop, verkoop en levering van registergoederen of bij de oprichting van een onderneming.

De samenleving verandert snel, zowel sociaal-cultureel als in technologisch opzicht. Dit maakt het des te belangrijker dat burgers en bedrijven kunnen rekenen op **rechtszekerheid en rechtsbescherming als stevig fundament**. Dit stelt eisen aan de rol van de notaris en aan de (juridische) context waarbinnen het notariaat kan functioneren.

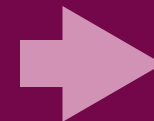
Om de kwaliteit van het notariaat te behouden en dezelfde rechtszekerheid en rechtsbescherming te blijven bieden, zet het notariaat nationaal én Europees in op drie thema's, en doet voor al deze thema's concrete voorstellen:

Toegang tot de notaris
voor alle burgers

Waarborgen in het kader
van digitalisering

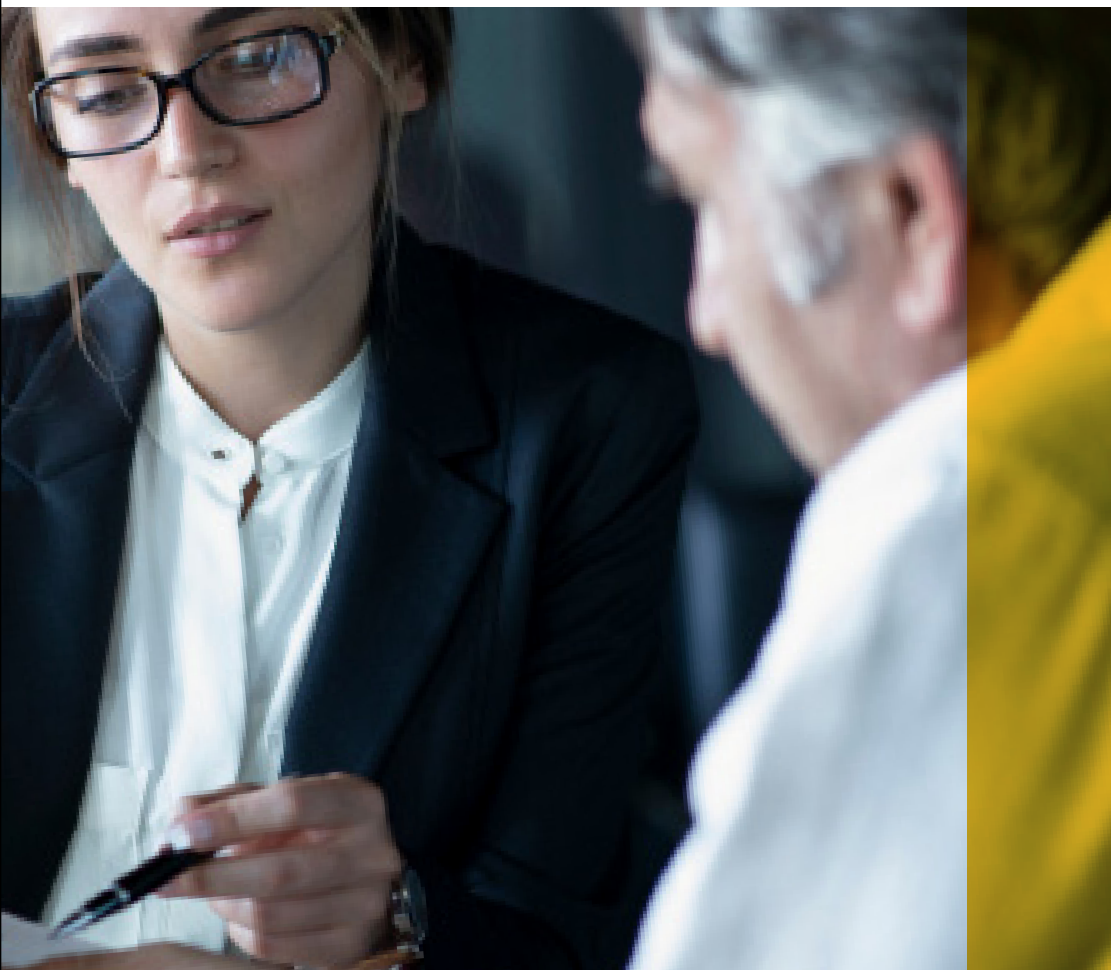
De betrouwbaarheid
van registers

Toegang tot de notaris voor alle burgers

In de Nederlandse context maakt het notariaat zich sterk voor toegang tot het recht: **iedereen**, uit alle lagen van de bevolking, in Nederland en in de Europese Unie (EU), moet toegang hebben tot een notaris voor **onafhankelijke, onpartijdige en begrijpelijke rechtshulpverlening**. Dus ook burgers die om cognitieve of financiële redenen niet eenvoudig de weg naar de notaris weten te vinden. Terwijl ook zij er vanzelfsprekend voordeel bij hebben om bijvoorbeeld familierechtelijke zaken goed te regelen. Alle burgers hebben immers baat bij rechtszekerheid en rechtsbescherming. Zodoende heeft het notariaat ook een preventieve werking: door zaken vooraf goed te regelen bij een notaris kunnen achteraf dure en lange procedures worden voorkomen.

Ook in Europees verband zijn er belangrijke initiatieven genomen om de toegang tot het recht te verbeteren, zoals het voorstel van de Europese Commissie gericht op de bescherming van kwetsbare volwassenen. De KNB vraagt de toekomstige leden van het Europees Parlement om deze initiatieven te steunen en vraagt politieke aandacht voor rechtszekerheid en rechtsbescherming.

1. Erkenning binnen de EU voor samenlevingsovereenkomsten

Binnen de EU is op dit moment geregeld dat de meeste lidstaten de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk en geregistreerd partnerschap erkennen. In Nederland komt het ook vaak voor dat stellen kiezen voor een **notarieel samenlevingscontract**. Dat wordt momenteel niet in alle EU-landen erkend.

Erkenning is wel wenselijk, aangezien steeds meer Nederlandse en Europese burgers grensoverschrijdende relaties aangaan en zij als samenwonenden tegen problemen kunnen aanlopen in het buitenland, bijvoorbeeld als de relatie verbroken wordt en het tot verdeling van het vermogen komt.

2. Digitaal nalatenschap regelen in de EU

Bij het overlijden van een naaste kan de familie ermee geconfronteerd worden dat zij niet altijd beschikken over de toegang tot diverse sociale media van de overledene. Overleden familieleden kunnen als het ware virtueel, digitaal doorleven. Ook kan er onduidelijkheid ontstaan over digitale bezittingen, variërend van toegangscode's, betaalde apps tot cryptomunten.

Het notariaat wil burgers graag in staat stellen de vererving en afwikkeling van **digitale nalatenschappen** te regelen bij testament, maar dat vergt wetgeving waarin de status van digitale goederen en diensten wordt verduidelijkt. Omdat de digitale markten en diensten die hierbij een rol spelen grensoverschrijdend zijn, is dit een kwestie die op EU-niveau geregeld moet worden. Er dienen eenvormige Europese regels te komen over de digitale nalatenschap.

BOODSCHAP

Iedereen in de Europese Unie moet gelijkkelijk wettelijke bescherming genieten van zijn digitale identiteit, toegangen en eigendommen zowel bij leven als daarna.

Waarborgen in het kader van digitalisering

Het notariaat verwelkomt digitalisering. Digitalisering biedt veel kansen, zowel maatschappelijk als economisch. Digitalisering vereist wel nieuwe waarborgen. Dat is zeker het geval waar het rechtszekerheid en rechtsbescherming in een verder gaande digitale omgeving betreft. Daarbij dient de menselijke maat niet uit het oog te worden verloren.

3. Persoonlijk contact in een fysieke omgeving als noodrem indien de notaris dat nodig acht

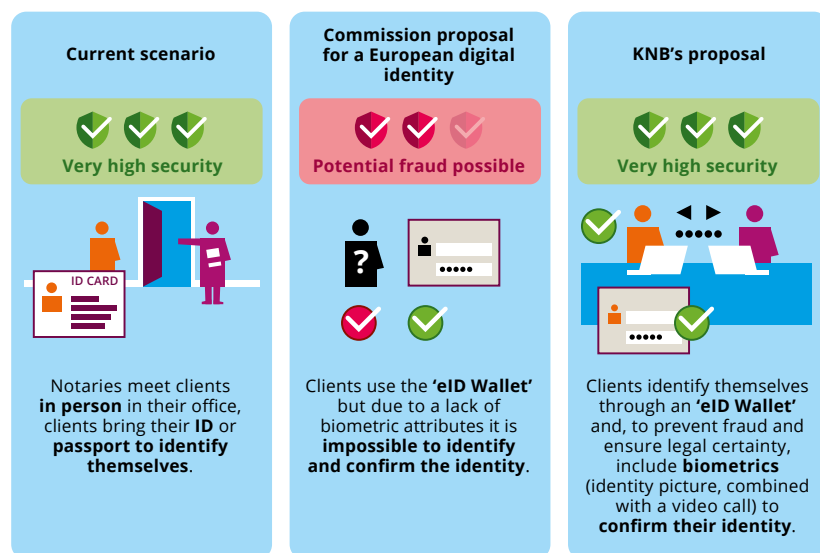
Digitalisering van notariële akten en het verrichten van notariële handelingen op afstand via de digitale weg kunnen bepaalde zaken voor burgers en bedrijven vereenvoudigen en versnellen. Tegelijkertijd kan dit de kiem vormen van nieuwe vormen van misbruik en misleiding. Als de notaris een vermoeden heeft dat sprake is van zulke handelingen, moet hij van cliënten kunnen eisen dat zij persoonlijk in een fysieke omgeving door hem bevestigd en geadviseerd worden. Deze '**noodrem**' in het digitale proces dient de notaris altijd ter beschikking te staan en moet worden geregeld binnen de EU.

Framework for a European Digital Identity

The Royal Dutch Association for Civil Notaries (KNB) **calls for the highest identification standard secured with additional (biometric) attributes** to ensure legal certainty and prevent the risk of fraud.

4. De bescherming van privacy en vertrouwelijke gegevens binnen de EU waarborgen

Naarmate gegevens steeds meer digitaal én grensoverschrijdend worden uitgewisseld en bewaard, neemt de noodzaak toe om in Europees verband te waarborgen dat **privacy en vertrouwelijke gegevens van burgers en bedrijven worden beschermd**. Om deze reden heeft de KNB zich succesvol ingezet om van de eID ook de biometrische attributen te mogen gebruiken. Hierdoor zullen ook de persoonlijke gegevens en documenten in de eWallet veiliger worden opgeslagen en alleen door de eigenaar kunnen worden ontsloten.

Het is daarnaast van essentieel belang dat de digitale diensten en infrastructuur die hiervoor nodig zijn, binnen Europa met Europese waarborgen worden omkleed. Dit is in het verlengde van de voornemens om te komen tot een Europese Cloud.

BOODSCHAP

De notaris verwelkomt digitalisering en heeft daarvoor in de wet vastgelegde veiligheidsmiddelen nodig om zijn of haar werk met dezelfde integriteit en vertrouwelijkheid uit te kunnen voeren.

De betrouwbaarheid van registers

Naarmate het economisch en maatschappelijk verkeer zich steeds meer buiten de nationale grenzen afspeelt, vergt het bieden van rechtszekerheid en rechtsbescherming aan burgers en bedrijven in toenemende mate dat notarissen registers kunnen en moeten raadplegen in andere EU-lidstaten. Dit betekent dat de eisen die aan dergelijke registers worden gesteld, hoog moeten zijn.

Vanuit de Europese Commissie is er recent een initiatief gelanceerd om nadruk te leggen op het gebruik van en vertrouwen in verschillende registers. Er wordt daarentegen niet veel aandacht besteed aan hoe deze registers dan gevuld worden. En welke waarborgen er zijn zodat het notariaat hier op kán vertrouwen.

Dat kan en moet beter. De KNB roept Europese beleidsmakers op om goede waarborgen te realiseren zodat iedereen in Europa op deze basisregisters kan vertrouwen.

5. Harmonisatie binnen de EU over de betrouwbaarheid van de basisregisters

Om van elkaars openbare **registers** op aan te kunnen, dienen binnen de EU afspraken te worden gemaakt over de kwaliteitseisen waaraan deze registers dienen te voldoen. Het meest effectief is daarbij om concreet af te spreken hoe de registers worden gevuld. Hoe in Nederland bijvoorbeeld een vastgoedtransactie in het register – in dit geval het Kadaster – opgenomen wordt, staat garant voor een hoge betrouwbaarheid van de gegevens. De notaris is als onafhankelijke en onpartijdige publieke functionaris bij uitstek toegerust om voor de gewenste **betrouwbaarheid** zorg te dragen.

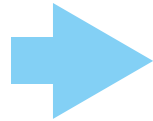
Er moeten op niveau van de EU geharmoniseerde afspraken komen hoe de basisregisters gevuld worden, zodat alle gebruikers er te allen tijde op kunnen vertrouwen dat wat in de registers staat betrouwbaar is. Alleen zo kan op termijn de rechtsbescherming en rechtszekerheid gewaarborgd blijven.

BOODSCHAP

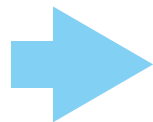
In de (digitale) maatschappij is het van cruciaal belang om de betrouwbaarheid van registers voor rechtshandelingen op nationaal en EU-niveau te verankeren in wetgeving. Het notariaat kan bij de invoer een onderscheidende controlefunctie vervullen.

Wat is er nodig?

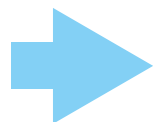
Notarissen hebben in Europees verband behoefte aan de wettelijke vastlegging van de volgende punten:

Onvoorwaardelijke toegang tot de notaris voor alle burgers in de EU

Een gereguleerde en veilige digitale omgeving die de notaris kan gebruiken in de uitoefening van het beroep

Betrouwbare gegevens in Europese registers

Impact van de EU op het notariaat

Bijna 80 procent van de wet- en regelgeving in ons land komt uit Europa. Een flink deel daarvan heeft gevolgen voor de notariële praktijk.

De EU bepaalt hoe burgers zich in de toekomst moeten identificeren bij de notaris.

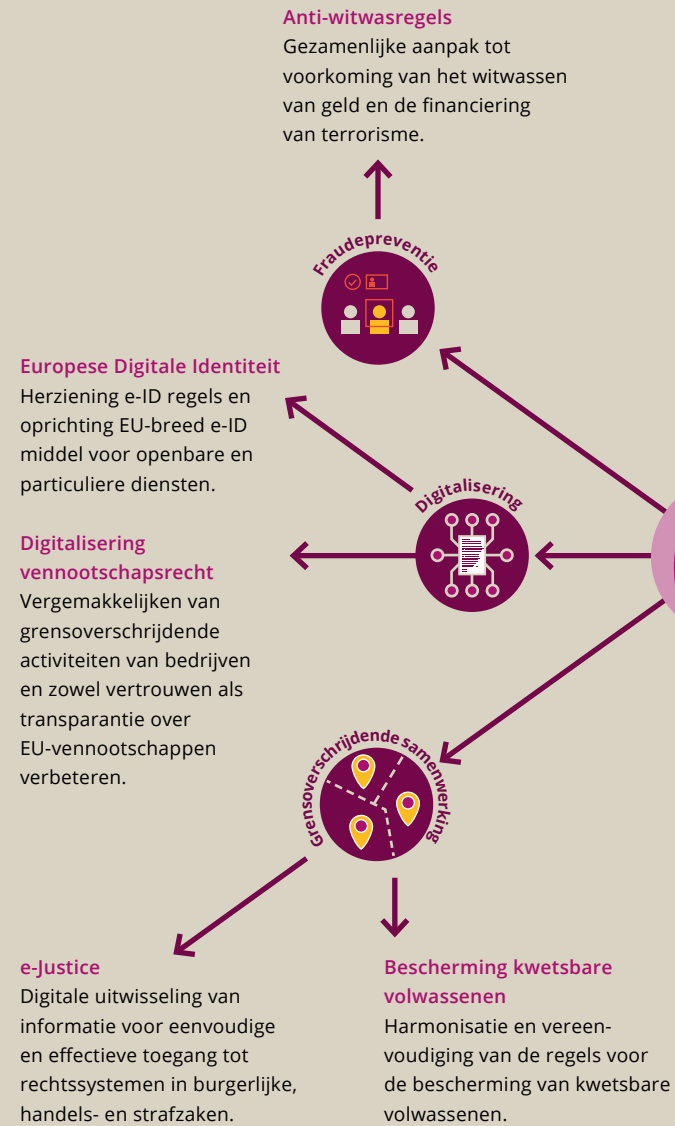

De EU bepaalt op welke wijze bedrijfsinformatie wordt vastgelegd in digitale Europese registers en op welke wijze de notaris deze informatie kan controleren.

De EU bepaalt regels over de rol van de notaris in de strijd tegen witwaspraktijken en de financiering van terrorisme.

Beleidscontext

Stakeholders

- Ministeries van EZ, JenV en BZ
- Kadaster
- De KvK
- De Belastingdienst
- Het Bureau Financieel Toezicht
- Maatschappelijke organisaties

- Council of the Notariats of the European Union (CNEU)
- ENN (Europees Notarieel Netwerk)
- ARERT (Association de Réseau Européen des Registres des Testaments)
- UINL (Union Internationale du Notariat)
- ELI (European Law Institute)
- CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice)

Europees Parlement

- Economic and Monetary Matters (ECON)
- Tax Matters (FISC)
- Legal Affairs (JURI)
- Civil Liberties, Justice and Home Affairs (LIBE)

Raad van de EU

Permanente Vertegenwoordiging NL bij EU (Justitie en Veiligheid)

Europese Commissie

- DG Justice and fundamental rights (JUST)
- DG Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union (FISMA)
- DG Communications Networks, Content and Technology (CONNECT)

Samenwerkingen

Visie, waarden en missie notariaat

Bij belangrijke momenten in het leven speelt de notaris vaak een rol. Bijvoorbeeld bij de aanschaf van een huis, bij de oprichting van een onderneming, bij het aangaan van een huwelijk of het opstellen van een testament.

De notaris geeft **juridisch advies** over de mogelijkheden en gevolgen van de op zulke momenten te maken keuzes. Daarnaast zorgt de notaris voor rechtszekerheid en rechtsbescherming door controles uit te voeren, afspraken te verifiëren en te registreren, en belangrijke documenten veilig te bewaren.

Het notariaat heeft ook een unieke **preventieve werking** als het gaat om het voorkomen van (juridische) geschillen. Door zaken vooraf goed te regelen bij een notaris kunnen achteraf dure en lange procedures worden voorkomen.

Door het bieden van **onafhankelijk, onpartijdig, vertrouwelijk, deskundig en integer** advies, speelt de notaris een belangrijke rol in de samenleving. Een notaris zorgt dus voor meer dan alleen een handtekening.

VISIE

Nu en in de toekomst blijven zorgen voor rechtszekerheid en rechtsbescherming voor de rechtszoekende.

WAARDEN

Integriteit, onafhankelijkheid, onpartijdigheid en publieke verantwoordelijkheid.

MISSIE

Als juridisch adviseur rechtszekerheid en rechtsbescherming bieden in een complexe en digitale samenleving.

Het notariaat in Nederland

1.461

Notarissen (1234)
en toegevoegd notarissen (227)

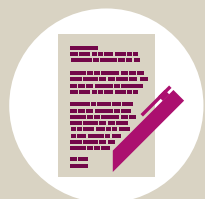
1.972

Kandidaat-notarissen

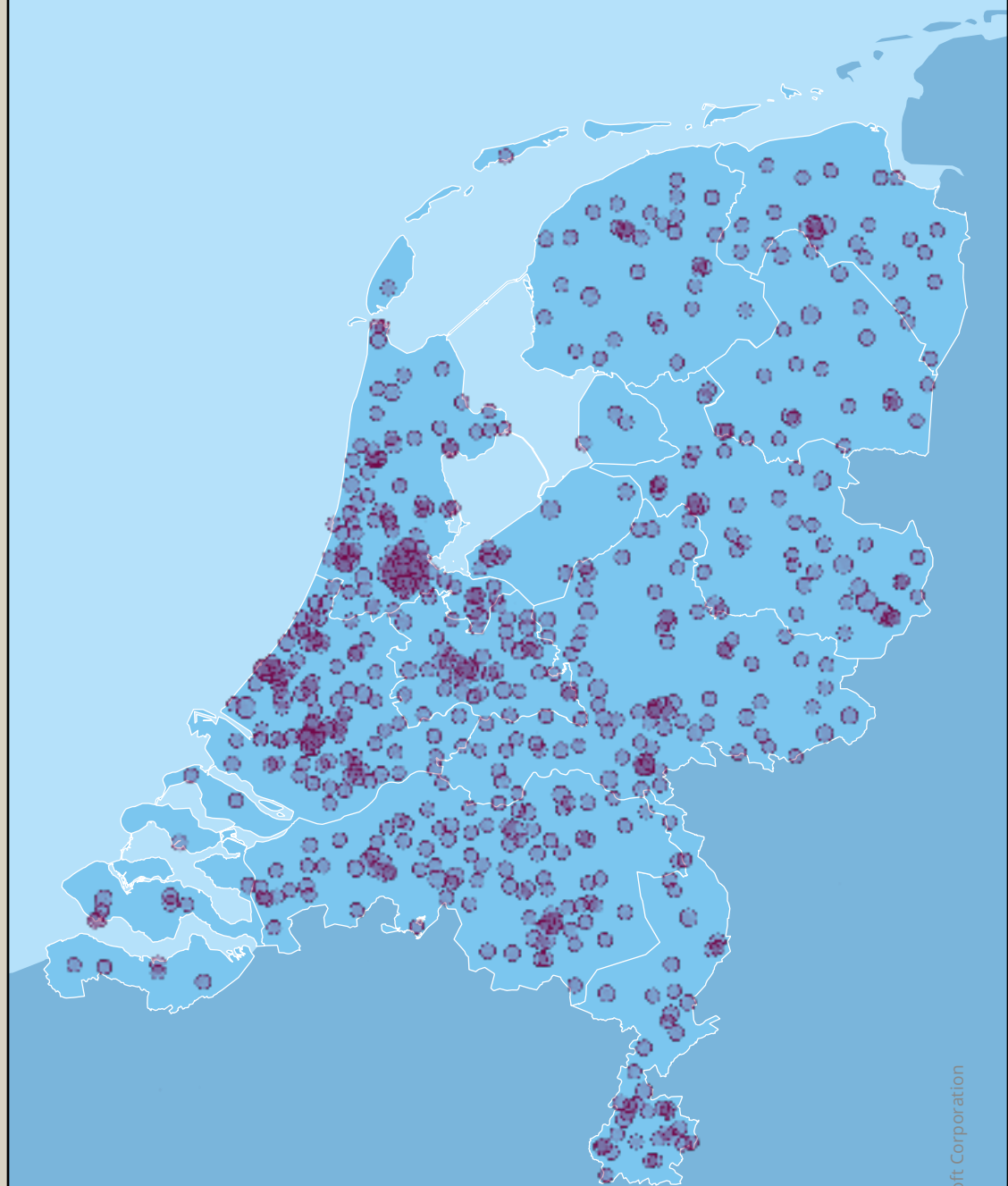
8.364

Ondersteunende medewerkers

1.912.455

Notariële aktes ondertekend (2022)

Notariskantoren in Nederland

Wanneer naar de notaris?

Soms is het wettelijk verplicht om naar de notaris te gaan, in veel andere gevallen is het aan te raden.

Personen- en familierecht

Voor het opstellen van een testament, huwelijkse voorwaarden of partnerschapsvoorwaarden is tussenkomst van de notaris wettelijk vereist. Dat geldt ook voor een periodieke schenkingsovereenkomst (voorgeschreven door de Belastingdienst) en voor het verkrijgen van een (Europese) verklaring van erfrecht. Voor het opstellen van een samenlevingscontract of het afhandelen van een erfenis is het niet verplicht om naar een notaris te gaan, maar is dit wel aan te raden.

Vastgoed

Bij koop, verkoop of levering van een woning of bedrijfspand is het wettelijk verplicht dat te regelen via de notaris. De notaris begeleidt koper en verkoper, en zorgt dat alle afspraken bindend worden vastgelegd in aktes. Dat geldt tevens voor de vestiging van hypothecaire zekerheid. Ook bij executieveilingen en bijvoorbeeld de splitsing van een gebouw is de notaris verplicht betrokken.

Ondernemingsrecht

De notaris heeft als wettelijke taak het juridisch vastleggen en begeleiden van de oprichting van rechtspersonen. Daarnaast speelt de notaris een rol bij statutenwijzigingen en bij het verhandelen, intrekken, verpanden of certificeren van aandelen. Ook adviseert hij bij bedrijfsopvolging, fusie, splitsing en overdracht van ondernemingen. Een notaris kijkt niet alleen naar de zakelijke kant van de onderneming, maar houdt ook rekening met de privé-situatie van zijn cliënt.

Verplichtingen van de notaris

Elke notaris legt een eed af, waarin hij of zij belooft zich aan een aantal verplichtingen te houden bij het uitoefenen van deze openbare functie. Deze verplichtingen zijn vastgelegd in de **Wet op het notarisambt (Wna)** en de uitvoeringsregelingen.

Iedereen is welkom

Een notaris mag in beginsel niemand weigeren. De notaris is niet alleen bevoegd, maar over het algemeen ook verplicht zijn diensten aan het publiek te verlenen. Dit heet ministerieplicht. Alleen in heel bijzondere omstandigheden mag de notaris een cliënt weigeren.

Onpartijdig

De notaris is onafhankelijk en onpartijdig. De notaris behartigt de belangen van alle betrokkenen. Ook van betrokkenen met wie de notaris geen rechtstreeks contact heeft.

Alles blijft geheim

Alles wat een cliënt aan de notaris vertelt, blijft geheim. De notaris mag niets delen, ook niet met een (zaken-)partner.

Hierop bestaat de uitzondering dat de notaris de Belastingdienst, politie en justitie op hun verzoek en op goede gronden wel inzicht moet geven in het betalingsverkeer. Ook is de notaris verplicht om ongebruikelijke transacties te melden in de strijd tegen fraude en witwaspraktijken.

Als u verder wilt praten
over deze onderwerpen

Alex Dijk a.dijk@knb.nl / +31-6-86891008

Theo Leyh t.leyh@knb.nl / +31-6-13326276

www.knb.nl

Oktober 2023

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie